

Till Ålands lagting

MEDDELANDE nr 2/2002-2003

Den 16.4.2002 tillsatte landskapsstyrelsen en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till ett ungdomspolitiskt program. Medlemmar i arbetsgruppen var ungdomarna Alfons Röblom, Matthias Johansson, Joakim Eriksson, Anna-Karin Salmén och Anna Norrgrann samt vik socialinspektör Kerstin Sand, verksamhetsledare Susy Ahlström, fritidsledare Carl-Johan Greiff, ungdomschef Christoffer Sundman med byråchef Jan Ole Lönnblad som ordförande. Gruppens sekreterare var avdelningssekreterare Monica Lindqvist.

Grunden för arbetet utgjordes av ett stort antal förslag och synpunkter från ett seminarium hösten 2001. Gruppen avslutade sitt arbete i augusti 2002. Efter det har en annan arbetsgrupp bestående av landskapsstyrelseledamöterna Gun Carlson, Runar Karlsson och Sune Eriksson samt lagtingsledamoten Mats Perämaa bearbetat programförslaget. Det presenterades under ett seminarium den 21.11.2002.

Ungdomspolitiskt program för landskapet Åland beskriver riktlinjerna för landskapsstyrelsens ungdomspolitik och åtgärder under perioden 2003-2005. Ett ungdomsråd med en ny struktur får en viktig roll för ungdomspolitiken.

Landskapsstyrelsen anser följande punkter vara de viktigaste inom ungdomspolitiken under programperioden:

- att främja ungdomarnas delaktighet och inflytande i samhällsfrågor
- att främja ungdomarnas intresse för och kunskap i samhällsfrågor

Programperioden 2003-2005 syftar också till att klargöra behoven av ungdomspolitiska insatser, såväl på kort som på längre sikt. Landskapsstyrelsen överlämnar härmed det ungdomspolitiska programmet till lagtinget och avser inleda de åtgärder som nämns i programmet.

Mariehamn 20 mars 2003

Roger Nordlund, lantråd
Gun Karlsson, föredragande ledamot

BILAGA 2

Ungdomspolitiskt program för landskapet Åland

INNEHÅLL

1. Sammanfattning
2. Syftet med ett ungdomspolitiskt program
3. Avgränsningar och definitioner
4. Styrdokument på ungdomsområdet
5. De ungas samhällsintresse
6. Landskapets satsningar på ungdomsområdet –2002
- 6.1 Ålands ungdomsråd
- 6.2. Nordiskt samarbete
- 6.3.Landskapsunderstöd för ungdomsverksamhet
7. Behov av nya åtgärder
8. Plan för programmets genomförande

1. Sammanfattning

Landskapsstyrelsens ungdomspolitiska program gäller för perioden 2003-2005. Målgruppen för programmet är 13-25-åringarna. I programmet beskrivs de åtgärder landskapsstyrelsen ämnar vidta under programperioden för att främja ungdomars intresse för samhällsfrågor. De övergripande åtgärderna är:

- Ålands ungdomsråd omorganiseras så att dess starka koppling till de politiska partierna minskar. Nya riktlinjer för ungdomsrådets sammansättning och arbete utformas
- landskapsstyrelsen inför regelbundet återkommande frågestunder av liknande slag som det så kallade presskaffet och IT-frukostarna
- som komplement till frågestunderna inleds ett samarbete med skolorna (politikerbesök)
- en ny hemsida öppnas på internet. Där kan ungdomarna dels ställa frågor till landskapsstyrelsen, dels diskutera samhällsfrågor med varandra
- ungdomarnas aktivitet i lagtings- och kommunalvalet 2003 undersöks och sammanställs. Likaså görs en undersökning av de ungas engagemang i föreningslivet
- landskapsstyrelsen följer aktivt med utvecklingen inom den europeiska ungdomspolitiken och informerar om egna åtgärder på ungdomsområdet.

2. Syftet med ett ungdomspolitiskt program

De unga är samhällets framtid och bör därför beaktas i politiska framtidsstrategier. Det krävs intresseväckande åtgärder från landskapsstyrelsens sida för att de unga bättre skall förstå och intressera sig för samhällsfrågor och känna ansvar för det samhälle de lever i. Av den anledningen har landskapsstyrelsen utarbetat detta program, det första i sitt slag för landskapet Åland.

De ungdomspolitiska huvudpunkterna är

- att främja ungdomarnas delaktighet och inflytande i samhällsfrågor
- att främja ungdomarnas intresse för och kunskap i samhällsfrågor
- att klarlägga behoven av ungdomspolitiska insatser, såväl på kort som på lång sikt
- att visa hur landskapsstyrelsen tänker organisera ungdomspolitiken.

3. Avgränsningar och definitioner

Begreppet ungdomspolitik är vidsträckt och kan gälla alla samhällssektorer och politikområden som socialpolitik, bostadspolitik, kultur- och fritid och naturligtvis utbildning. Även regionalpolitiska aspekter måste beaktas.

Men även om begreppet ungdomspolitik kan täcka in synnerligen många områden bör ett ungdomspolitiskt program av detta slag vara avgränsat på något sätt så att det möjliggör konkreta och koncentrerade åtgärder.

Ungdomspolitiken i Norden inriktar sig på insatser för de ungas samhällsintresse och -engagemang genom delaktighet och medinflytande. Även landskapsstyrelsen har avgränsat sitt ungdomspolitiska program till att gälla sådana insatser. Dessutom är programmet tidsbegränsat.

De unga utgör naturligtvis ingen enhetlig befolkningsgrupp. Många faktorer som bland annat möjligheter att utöva fritidsintressen samt stimulansen från hemmet skiljer ungdomarna åt.

Begreppet "ungdom" är svårt att ringa in åldersmässigt. Generellt verkar det råda enighet om att begreppet gäller de övre tonåren, men dessutom oftast även personer i 20-25-årsåldern. Gränsen mellan barndom och ungdom varierar beroende på sammanhanget.

Den huvudsakliga målgruppen för detta program är 13-25-åringar. Den låga nedre åldersgränsen beror på landskapsstyrelsens strävan att främja de ungas samhällsintresse samt delaktighet och medinflytande. Det förutsätter en fostrande insats som bör göras innan de åländska ungdomarna för första gången får möjlighet att påverka på samma villkor som vuxna, alltså genom att rösta i lagtings- och kommunalval.

Utbildnings- och kulturavdelningens kulturbyrå har haft ansvaret för ungdomsärenden inklusive Ålands ungdomsråds verksamhet. Kulturbyrån har även i fortsättningen huvudansvaret inom landskapsförvaltningen för ärenden som gäller ungdomsverksamhet, men eftersom praktiskt taget vilket ärende som helst kan vara av intresse för de unga berör detta program samtliga avdelningar inom förvaltningen. Hela landskapsförvaltningen skall därför vara införstådd med det nya ungdomspolitiska programmet och hjälpa till med informationen om aktuella ärenden.

4. Styrdokument på ungdomsområdet

Landskapet Åland har lagstiftningsbehörighet på ungdomsområdet. I landskapslagen om ungdomsarbete (86/87) finns bestämmelser om ungdomsarbete och ungdomsverksamhet. Enligt lagen skall landskapsstyrelsen och kommunerna verka för att skapa allmänna förutsättningar för den verksamhet som bedrivs av ungdomsorganisationerna. I lagen nämns även kommunala ungdomsnämndernas ansvar för främjandet av ungdomsarbetet och -verksamheten i kommunen.

Utöver landskapslagen om ungdomsarbete finns ett reglemente för Ålands ungdomsråd från 1995. I reglementet anges ungdomsrådets uppgifter.

Beträffande de ungas medinflytande inom utbildningssektorn stadgas i 9 § landskapslagen om utbildning efter grundskolan (52/97) att två representanter för de studerande har rätt att delta i landskapsskolornas direktionssammanträden.

På ett internationellt plan finns några viktiga styrdokument för barn och unga som även Åland har anledning att beakta. Det nyaste av dessa är Europeiska kommissionens vitbok "Nya insatser för Europas ungdom" som antogs av kommissionen hösten 2001. (kommer en ny 2007) Vitbokens innehåll beskrivs nedan. Två andra viktiga dokument är:

- FN:s konvention om barnets rättigheter, antagen 1989.
- Norden in i ett nytt årtusende, antagen av Nordiska ministerrådet 2001.

Trots det låga procenttalet i dessa exempel får man utgå ifrån att unga människor har ett samhällsintresse, även om det i första hand är inriktat på enskilda sakfrågor. Däremot är intresset för och tilltron till det demokratiska systemet betydligt svalare. Det framkom dels under ett ungdomsseminarium hösten 2001, dels i rapporter och program som utarbetats i de nordiska länderna.

De unga bör i möjligaste mån självständigt kunna agera i sådana frågor som de tycker är intressanta. Det innebär att de skall kunna ta egna initiativ och diskutera med beslutsfattarna.

Det är viktigt att diskussion följs av handling. De ungas motivation och tilltro till demokratin behöver stärkas genom att deras förslag beaktas seriöst. Ett problem tycks vara att ungdomarna känner att beslutsgången i viktiga ärenden är för svår och för långsam. Under seminariet 2001 framförde både politiker och deltagande ungdomar synpunkten att ungdomarnas intresse för samhällsfrågor skulle gynnas av snabba och flexibla lösningar, till exempel vid behandlingen av ansökningar om landskapsbidrag för ungdomsprojekt.

I viss mån är det möjligt för landskapsstyrelsen att ge ungdomsärenden flexibla ramar med insyn av ungdomarna själva, företrädda av ett ungdomsråd eller liknande grupp. Viktigare är dock att de unga uppmuntras till dialog, såväl med beslutsfattarna som med varandra. På så vis skall förhoppningsvis ett ökande antal unga också engagera sig och lära känna de regler som styr ett demokratiskt samhälle.

Det är viktigt att inte separera de olika ålderskategorierna alltför mycket. Barn och ungdomar lär sig demokrati genom att vara en del av de vuxnas värld. En speciell svårighet verkar vara att ungdomar ofta upplever att enskilda politiker uppträder överlägset mot dem. För att en effektiv och trovärdig insats skall kunna göras på ungdomsområdet bör alla beslutsfattare känna sitt ansvar.

Ungdomar som är engagerade i föreningar har en fördel beträffande samhällsengagemanget jämfört med dem som inte är organiserade. Dels stimulerar föreningarna det personliga intresset inom något område, t ex idrott och kultur, dels ger de insyn i ett demokratiskt tänkande och dels främjar föreningarna sina medlemmars sociala kompetens och förmåga att samarbeta.

Idag finns ingen statistik över hur många ungdomar som är engagerade i de åländska föreningarna, men isynnerhet idrottsföreningarna har en stor betydelse för unga ålänningar.

De ungdomar som inte är organiserade i föreningslivet måste ses som den viktigaste målgruppen för ungdomspolitiska åtgärder. Ett omorganiserat ungdomsråd med en mera utåtriktad verksamhet och mindre partipolitiska bindningar än tidigare har här en viktig uppgift.

Ett annat lämpligt forum för intresseväckande åtgärder för samtliga ungdomar är naturligtvis skolorna.

6. Landskapets satsningar på ungdomsområdet –2002

6.1 Ålands ungdomsråd

Sedan början av 1990-talet utser landskapsstyrelsen Ålands ungdomsråd som tillsätts på parlamentariska grunder. Medlemmarna utses bland lagtingspartiernas ungdomsgrupper. Enligt ungdomsrådets reglemente är rådet ett sakkunnigorgan i ungdomsfrågor. Den tjänsteman som inom landskapsförvaltningen är föredragande i ungdomsärenden har rätt att närvara vid rådets sammanträden.

Till rådets uppgifter hör:

- att ordna ungdomsparlament (se nedan), möten och seminarier för att bland unga sprida information om och väcka intresset för samhällsfrågor och politiskt arbete
- att föra fram åsikter till landskapsstyrelsen i sådana frågor som rådet anser vara särskilt viktiga ur de ungas synvinkel samt ta initiativ till åtgärder som främjar de ungas situation i samhället
- att i samråd med landskapsstyrelsen sköta nordiska och internationella ungdomskontakter.

Ett av Ålands ungdomsråds viktigare återkommande åtaganden har varit det så kallade ungdomsparlamentet. Parlamentet var strukturerat så att det liknade lagtingsplenium med beredande arbete i olika utskott. Deltagarna bestod uteslutande av ungdomar som på förhand fick aktualisera frågor som skulle behandlas under ungdomsparlamentet. Vissa av ärendena fördes vidare till respektive avdelning inom landskapsförvaltningen.

Såväl Ålands ungdomsråd som ungdomsparlamentet har till viss del haft en stimulerande effekt på ungdomarnas samhällsengagemang. Ungdomsparlamenten lockade ungdomar som inte tidigare varit aktiva inom partipolitiken.

Verksamheten inom Ålands ungdomsråd har inte varit kontinuerlig. Sedan årsskiftet 2002 då ungdomsrådets mandat gick ut har inget nytt ungdomsråd tillsatts.

6.2. Nordiskt samarbete

Åland har under flera år medverkat i det nordiska samarbetet på ungdomsområdet. Framförallt har landskapsstyrelsen genom Ålands ungdomsråd medverkat i nordisk ungdomskommitté (NUK) som diskuterar aktuella ungdomsfrågor, ordnar seminarier och beviljar understöd för samarbetsprojekt på ungdomsområdet.

En annan viktig nordisk kommitté på ungdomsområdet är Styrningsgruppen för barn- och ungdomskultur (BUK), en tjänstemannakommitté som arbetar med egna projekt och fördelar understöd för stora nordiska evenemang och projekt.

6.3. Landskapsunderstöd för ungdomsverksamhet

Enligt kulturpolitiskt program för landskapet Åland är barn och ungdomars rätt till eget skapande och deltagande ett prioriterat område i landskapets kulturpolitik (1999, s.9).

Landskapsstyrelsen understöder idrotts- och kulturorganisationer (genom Ålands idrottsförbund respektive Ålands kulturdelegation) som har verksamhet för ungdomar. Dessutom kan understöd för enskilda ungdomsprojekt beviljas. Till dessa hör understöd för resor och deltagande i ungdomsevenemang på kulturens område och seminarier/konferenser.

I stöd av landskapslagen om ungdomsarbete fördelar landskapsstyrelsen årliga verksamhetsunderstöd ur penningautomatmedel till de största ungdomsorganisationerna på Åland. De är Ålands ungdomsförbund, Ålands scoutdistrikt och Samarbetsorganisationen för ungdomskultur i skärgården (SKUNK). Även Ålands fredsförening – Emmaus beviljas understöd för ungdomsverksamhet.

7. Behov av nya åtgärder

Åtgärder på ungdomsområdet bör ges tid att ha en stimulerande effekt. De satsningar som görs under perioden skall utvärderas. De fortsatta ungdomspolitiska satsningarna kan beskrivas i ett uppföljande program som gäller från år 2006.

Ålands ungdomsråd bör få en mera aktiv roll, bland annat som landskapsstyrelsens länk till föreningar med ungdomsverksamhet. En annan viktig uppgift är att hålla kontakten till unga ålänningar utanför landskapet. Diskussioner kan utannonseras men de kan också ordnas i skolorna som ett samarbete mellan skolorna, landskapsstyrelsen och ungdomsrådet.

Man kan inte förutsätta att unga människor har hunnit välja partipolitisk tillhörighet. Tvärtom verkar ofta uttalat politiskt verksamhet avskräckande på unga. Organisatoriskt bör rådets starka koppling till partierna minskas. Istället kan rådets medlemmar utses bland studerande. Det innebär att ungdomsrådet består av studerande på högstadie- och gymnasialstadienivåerna samt organisationer med livlig ungdomsverksamhet. Fördelen med ett opolitiskt råd är att flera ungdomar kan känna delaktighet.

Tanken är att medlemskapet i ungdomsrådet skall alternera så att studerande/medlemmar från ett par högstadie- och landskapsskolor respektive organisationer är involverade per mandatperiod. Ungdomsrådets mandat är 2 år. Vid behov skall medlemmar dock kunna bytas ut redan efter ett år.

Ungdomsrådets medlemmar har haft svårt att delta i mötena på grund av studier. En kortare mandatperiod där flera ungdomar ges möjlighet att engagera sig torde ge förbättrade verksamhetsförutsättningar.

Ungdomsrådets uppgift är att aktivera ungdomar, ge förslag till åtgärder, ordna ungdomsseminarier och liknande träffar och informera unga om aktuella frågor m.m.

Preliminära diskussioner har förts med Ålands ungdomsförbund som förfogar över goda lokaler som kunde bli en mötesplats för ungdomar. Förbundet kunde eventuellt också fungera som ungdomsrådets sekretariat.

Sekretariatets uppgifter skulle vara följande:

- att fungera som arrangör för ett årligt ungdomsseminarium
- att fungera som sekretariat för ungdomsrådet

- att informera ungdomarna om aktuella ärenden på landskaps- och kommunal nivå men också informera sig och de åländska ungdomarna om aktuellt på ungdomsområdet i Norden och internationellt
- att ansvara för en ungdomshemsida på internet.

Landskapsstyrelsen fortsätter diskussionerna med Ålands ungdomsförbund angående dessa uppgifter.

En av de allvarigaste bristerna i ungdomsrådets verksamhet under 1990-talet var att rådet med undantag för ett kortvarigt försök inte hade tillgång till en särskild tjänsteman med kännedom om ungdomsområdet.

Tillsvidare handlägger kulturbyrån ungdomsrådets ärenden, men för att trygga och utveckla rådets verksamhet är en ungdomssekretare/-konsulent nödvändig. Landskapsstyrelsen avser att på sikt anställa en sakkunnig person för denna uppgift.

Arbetsuppgifterna för en konsulent skulle vara:

- att bevaka och ge information om ungdomsärenden både i och utanför landskapet
- att fungera som kontaktlänk mellan ungdomarna och beslutsfattarna samt mellan ungdomarna och olika andra instanser/organisationer
- att bereda ungdomsärenden
- att fungera som ungdomsrådets sekreterare
- att verkställa ungdomsrådets beslut.

Ungdomarnas intresse för samhällsfrågor skulle gynnas av ett mera målmedvetet informationsarbete. Denna information gäller såväl ärenden inom förvaltningen som inom det nordiska samarbetet och EU. För ändamålet är IT och internet lämpliga arbetsredskap. Internet kan även användas som ett debatt- och diskussionsforum.

För att en givande kontakt mellan beslutsfattarna och de unga skall kunna uppstå planeras återkommande och diskussioner om aktuella frågor en gång per månad eller varannan månad.

Det är viktigt att inte bara ungdomsansvariga landskapsstyrelseledamöten är på plats av landskapsstyrelsens ledamöter vid dessa diskussioner. Ungdomar som är intresserade kan komma och lyssna, ställa frågor och få svar direkt.

Inom landskapsförvaltningen skall avdelningarna aktiveras i kontakten med ungdomar och tjänstemännen deltar i landskapsstyrelsens skolbesök och andra sammankomster där ungdomsfrågor behandlas.

8. Plan för programmets genomförande

Landskapsstyrelsen har under arbetet med detta program beaktat den åtstramning som präglar den offentliga ekonomin under de kommande åren. De åtgärder som berörts ovan skall förverkligas successivt i enlighet med nedanstående tidsplan.

2003

- 1) *Landskapsstyrelsen följer aktivt med utvecklingen inom nordisk och europeisk ungdomspolitik och informerar Nordiska ministerrådet och EU om egna åtgärder på ungdomsområdet. Av särskilt intresse för Åland är punkterna "delaktighet", "information" och förbättrade kunskaper om ungdomarnas situation" i vitboken "Nya insatser för Europas ungdom". Kulturbyrån ansvarar informationen.*
- 2) *Ungdomarnas aktivitet i lagtings- och kommunalvalet 2003 undersöks i samarbete med ÅSUB. En liknande studie bör göras vid varje val framöver. Åtgärden ger en grundläggande kännedom om ungdomarnas engagemang och kan över en längre tid visa utvecklingstendenser. Medel för detta ändamål har reserverats i landskapsbudgeten 2003.*
- 3) *Ett ungdomspolitiskt seminarium ordnas under våren 2003. I samband med detta seminarium tillsätts även Ålands ungdomsråd. Uppgifterna förblir desamma som*

tidigare, men sammansättningen ändras så att rådets koppling till partipolitiken minskar. Reglementet för ungdomsrådet skall ses över inför seminariet. Rådet tillsätts för två år men en del av rådet kan vid behov nytillsättas efter ett år. Sammansättningen planeras vara denna:

- 2 medlemmar från landskapsskolorna
- 2 medlemmar från högstadieskolorna
- 2 medlemmar från ungdomsorganisationerna och andra organisationer vars verksamhet till stor del omfattar ungdomsarbete

Skolornas och partiernas representation i rådet skall alternera. Könsmässig och regional jämställdhet eftersträvas. Ungdomsrådets medlemmar bör vara 15-25 år. Rådes medlemmar kan liksom tidigare ha personliga ersättare.

- 4) *Landskapsstyrelsen inför en återkommande frågestund av motsvarande slag som det så kallade presskaffet och IT-frukostarna. Preliminärt hålls en diskussion med aktuella teman varannan månad. Såväl ungdomsansvariga ledamöten som övriga landskapsstyrelseledamöter deltar i diskussionerna.*
- 5) *Som komplement till ovannämnda diskussioner inleds ett samarbete med skolorna. Fördelen med politikerbesök i skolorna är att många elever kan delta samtidigt. Denna åtgärd kan även samordnas med landskapsstyrelsens s.k. kommunrundor. Förvaltningens tjänstemän skall också medverka i besöken som också kan ske i samarbete med kommunernas styrelser.*
- 6) *Ett informations- och diskussionsforum (hemsida) öppnas på internet. På en åländsk ungdomshemsida skall ungdomarna dels kunna ställa frågor till landskapsstyrelsen och dels diskutera aktuella samhällsfrågor med varandra.*

2004

- 1) *Ungdomarnas engagemang i föreningslivet utreds.*
- 2) *Ett nytt ungdomspolitiskt seminarium som följer upp det föregående. Det är viktigt att synpunkterna och initiativen under dessa seminarier förs vidare till landskapsstyrelsen.*

2005

- 1) *Landskapsstyrelsen avser att under programperioden reservera medel för ett eller några större projekt inom ungdomsområdet. Detta skall ske i samarbete med föreningar och kommuner och de unga skall på ett aktivt sätt vara med i planering och genomförande.*
- 2) *Landskapsstyrelsen budgeterar för en ungdomskonsulent (arbetsuppgifter, s. 7).*
- 3) *Ungdomspolitiskt seminarium.*
- 4) *Utvärdering av åtgärderna i programmet under hösten 2005 samt förberedelser för en ny programperiod.*